

1. Janova 3,7-10
Jan 1,35-42

Žalm 98

1.

Radostný vánoční čas vám všem! Starší z vás už vědí, co tím chci říci, je to můj každoroční lednový evergreen, důrazně upozorňovat na skutečnost, že pro křesťany Vánoce ještě neskončily. Církev, komunita slavení, je vlídnější než svět, komunita práce. 25. prosince, na Boží hod vánoční, nám začal čtrnáctidenní vánoční čas. Po vlastních vánočních svátcích následuje tzv. vánoční oktáv, liturgické sváteční osmidenní k jejich „doslavení“, a celé Vánoce uzavírá neděle po Epifanii, po Třech králich, druhém velkém vánočním svátku vedle svátku Narození Páně. Nedejme se zmást tím, že druhého ledna, jehož se nemohli dočkat všichni workoholici, přinucení několik dní trpět nečinností pod stromečkem či u vánočních stolů, nám začnou chodit maily z úřadů a bank a kantoři ve školách roztočí maratón pololetního zkoušení. Radosti i smutky půjdou stranou, v počítači nás čekají nevyřízené úkoly z minulého roku, všechno, co jsme před svátky nestihli a odložili do dalšího roku. I náš zimní semestr se blíží do finišu. Ale my jsme se tu dnes sešli proto, abychom ho, ledva zase začal, na chvíli blahodárně přerušili. Je to naše jediná vánoční bohoslužba ve fakultní kapli. Dopřejme si vánoční – ne pohodu, nýbrž – čas radosti veselosti. *Narodil se Kristus Pán; nám, nám narodil se.*

2.

Do adventu jsme vstoupili biblickým oddílem o povolání prvních Ježíšových učedníků podle Matouše, do nového roku vstupujeme biblickým oddílem o povolání prvních Ježíšových učedníků podle Jana. Naše perikopa se nachází v první kapitole evangelia, předchází jí proslulý Prolog, vánoční evangelium podle Jana, a kristovské svědectví Jana Křtitele. Evangelista začíná v nebi přede vším časem, větou „Logos sarx egeneto“ protne nebe se zemí a čas s věčností – a pak už kamera sjede do Betanie, na druhý břeh Jordánu na přelomu letopočtu – jsme plnými nohama v židovských dějinách spásy. *Do svého vlastního přišel* a někdo na zemi ho musel identifikovat. Nebyli to filosofové Hellady, byl to prorok Judey. Židovský prorok neukázal na Ježíše slovy *Hle, Logos*, nýbrž slovy *Hle, Beránek Boží*. Předtím, než uposlechneme pobídky *Čtěte Platónovy dialogy*, je na místě vzít vážně výzvu *Slyšte hlas starozákonních proroků*.

2.1.

Místo ani čas nejsou udány. Na scéně stojí *Jan Křtitel a dva z jeho učedníků*. Zda tito dva den předtím slyšeli Janovo svědectví o Ježíši, Božím Synu, na něhož sestoupil Duch svatý, rovněž nevíme. Jan spatří Ježíše, *jak jde okolo*, jak přechází kolem. Janovský Ježíš je *Ježíš na cestě*: Ježíš, který *sestoupil* mezi nás, kráčí mezi námi a s námi, aby *vystoupil* k svému Otci. To vše *pro nás a pro naši spásu*. Jan zopakuje své svědectví: znovu ukáže na Ježíše prstem a řekne: *Hle, Beránek Boží*.

Pražský židovský spisovatel MAX BROD nazval svou knížku o svém předčasně zesnulém příteli „Franz Kafka als wegweisende Gestalt“, „Franz Kafka jako postava ukazující cestu“ (vyšlo též česky). Pro Nový zákon je postavou ukazující cestu Jan Křtitel, Jan Předchůdce, jak jej trefně označuje východní církev. – V barthovské přednášce jsem vzpomenu skutečnosti, že si safenwilský farář Karl Barth pověsil nad svůj pracovní stůl proslulý obraz *Ukřižování z Isenheimského oltáře MATTHIASE GRÜNEWALDA*; toto Ukřižování zdobilo všechny jeho profesorské pracovny, v té poslední visí podnes. Dávám kolovat reprodukci. Jan Křtitel je tu zpodoběn pod křížem; v ruce drží Bibli, jeho zvětšený

ukazováček ukazuje na Ukřižovaného, latinský nápis „Illum oportet crescere, me autem minui“ „On musí růst, já však se menšit“ (Jan 3,30) je dobře čitelný, dole vidíme malého beránka třímajícího kříž, do kalicha pod ním pak kape jeho krev. – A ještě malá osobní vzpomínka. Po tom, co jsem rozeslal oznámení o své ordinaci, dostal jsem od jednoho slovenského přítele – vlastně jsme ani přátelé nebyli, přátelily se naše matky – jako odpověď citát z janovského Prologu: „Jan sám nebyl tím světlem, ale přišel, aby o tom světle vydal svědectví.“ (Jan 1,8) Jeho laskavé upozornění jsem si, doufám, vzal k srdci.

Beránek Boží. Po filosofickém termínu náboženský symbol obětního zvířete, po filosofii religionistika. Jiný biblický Jan, nazývaný Theolog, v poslední knize Bible, ve Zjevení, rozvine celou teologii zabitého, a přece vítězného Beránka. Poprvé ukázal Křtitel na Krista se slovy *Hle, Beránek Boží, který snímá hřích světa.* „Snímá“, tedy nese, na sebe bere a pryč odnáší, na sebe (?) vzal a tím odnesl pryč; anuloval, zlikvidoval, zanesl hřích do pouště, tak jako kozel Azazel v Den smíření. – Z liturgické tradice západní církve známe modlitbu před přijímáním *Agnus Dei qui tollit peccata mundi, Beránku Boží, který snímáš hříchy světa.* V biblickém textu je ovšem singulár „hřích světa“. Ve 20. století to byl zejména PAUL TILlich, kdo zdůrazňoval „hřích“ před „hříchy“. V teologii Janova evangelia pak je hřích světa zcela jednoznačně: *nevěra, nepřijetí, odmítání a odmítnutí Božího Syna v lidském těle.* Po prosbě *Agnus Dei* následuje v římské mši pozvání, při němž drží kněz v ruce hostii se slovy *Hle, Beránek, Boží, který na sebe vzal hříchy světa. Blahoslavení, kdo jsou pozváni k večeři Beránkově.* Souvislost je jasná: Beránek je velikonoční beránek, beránek paschální, sederové hostiny. – Do výkladu naší dnešní perikopy ovšem snad nejlépe zapadá známé heslo Jednoty bratrské (škoda že tu není moje předchůdkyně Eva Šormová): *Vicit Agnus noster, eum sequamur. Zvítězil náš Beránek, jeho následujme.*

Podle čtvrtého evangelisty tedy nepřišli učedníci k Ježíšovi sami, nýbrž je k němu přivedl Jan, který je tak vlastně převedl z „křtitelovství“ na „ježíšovství“. Ne každý konvertita přichází do církve z nábožensky neutrálního prostředí, nejednou přijde od nějakého jiného náboženství. Dva Janovi učedníci slyší, co jim Jan řekl, a jdou za Ježíšem. Jan je nezadržuje, nebrání jim, nechá je jít.

Ježíš se obrátí a uvidí ty dva, jak jdou za ním, a zeptá se jich, co chtějí. Ne že by to nevěděl; chce, aby se sami vyslovili, aby sami vyjádřili, co je k němu pudí. Otázka *Co hledáte?* je první Ježíšovo slovo v Evangeliu podle Jana. Patron vši novodobé hermeneutické teologie RUDOLF BULTMANN neopomene vypíchnout, že touto větou evangelista říká mnohem více, než kolik z ní zaslechneme na první poslech. Otázka *Co chcete?* prý je otázka, která nutně mří na každého, kdo přichází k Ježíši; má mu pomoci, aby si ujasnil, proč k němu přichází. (Podobně: Po theologické knize saháme jako ti, kdo se právě této knihy na něco podstatného dotazují; pro studium teologie jsme se rozhodli v očekávání, že právě toto studium nějakým podstatným způsobem určí náš život.)

Učedníci osloví Ježíše dobře po židovsku „rabbi“ a odpoví mu, že chtějí vědět, kde bydlí, kde přebývá. „K čemu potřebují vědět, kde bydlí? Co vlastně chtějí, neříkají.“ (Bultmann, 69) V odpověď se jim dostane pozvání: *Pojďte a uvidíte. Přesvědčte se sami.* A oni přijmou pozvání, jdou, vidí a zůstanou u něho jeden den. Kde bydlí on, tam chtějí, tam mají bydlet i oni. Desátá hodina, v překladu čtvrtá hodina odpolední, je hodinou naplnění: Začíná se Ježíšovo působení, otevírá se křesťanská éra. Co u Ježíše jeho noví učedníci najdou, se dozvídáme z dalšího vyprávění.

Den na to, na scéně je – teď už musím říci bývalý – Janův učedník *Ondřej*, bratr známého Šimona Petra. Vyhledá svého bratra, nejprve jeho, sděluje mu *Nalezli jsme Mesiáše a přivádí ho k Ježíšovi*. (Tady bych mohl protikatolicky, tedy spíše protihierarchicky zavtipkovat: Petr, ten první ze všech, tedy nebyl vždycky první. Máme sklon chovat nekritický obdiv ke všem primusům gymnaziální třídy, primasům místní církve, primáriům smyčcového kvarteta, primářům nemocničních oddělení, primášům folklórní kapely. Dobře, někdo musí být první, a ne každý by chtěl a hlavně ne každý by uměl být první. Neměli bychom však zapomínat, že první nebyl vždycky první. Ale možná, že tato moje poznámka je zcela nadbytečná. Kdo z nás by chtěl být papežem? A řekl bych, že právě jemu stále někdo připomíná pomíjivost jeho prvenství: *Sic transit gloria mundi*.)

Co tomu řekne Ježíš? Jaký dojem na něho udělá tenhle Šimon? Ježíš na něho pohlédne, osloví ho jeho jménem: *Ty jsi Šimon* a naznačí jeho křesťanské přejmenování: *A budeš Petr*. S tímto skalnickým jménem si tento muž posléze opravdu udělá jméno, vstoupí do dějin. Ježíšova „vševědoucnost“ – zde konkrétně schopnost při setkání cizince rozpoznat, o koho jde – je podílem na vševědoucnosti Boží a pramení v Synově jednotě s Otcem. Jakkoli je to vlastnost božská, Boží – chraň nás Pán Bůh, před lidmi, kteří „všechno vědí“ – nekonkuruje jeho plnému lidství.

A jak to všechno zapůsobilo na Šimona Petra? Podle všeho – pokud můžeme usuzujeme z pokračování vyprávění, které se odehraje den nato a kterému se už dnes věnovat nebudeme – tak, že byl získán, že se stal Ježíšovým učedníkem.

Měl bych dodat, že jsem do dnešního kázání vsunul řadu přímých i nepřímých citátů ze sedmdesát let starého komentáře k Janovu evangeliu od RUDOLFA BULTMANNNA. Někteří z vás jsou nakloněni chodit kolem tohoto největšího novozákonníka 20. století velkým obloukem, protože ho mají za prototyp theologa-bezbožníka; jiní by se naopak rádi usadili u jeho nohou, protože v něm cítí patrona moderního evangelického křesťanství. Jedněm i druhým bych rád poradil, aby otevřeli jeho *Janovo evangelium*, zřejmě nejproslulejší exegetické dílo minulého století. Třeba vás zaujme jako nádherné exegetické dobrodružství (L.BROŽ, *Evangelium dnes*, s. 20). Třeba vás osloví jako parádní realizace programu existenciální interpretace evangelia. A možná, že nakonec dáte zapravdu jeho příteli KARLU BARTHOVI, že to ve skutečnosti byl „pietista pro intelektuály“.

3.

Vánoce jsem začal, Vánoce také skončím. *Nalezli jsme Mesiáše* je dobrá vánoční věta, nebo ne? Mohli ji vyslovit betlémské pastýři, mohli ji vyslovit mudrci od Východu. Mohla by být napsána nad českými a moravskými betlémy, které v tento čas zdobí naše kostely a domovy. Všechny ty rázovité postavičky, malované i vyřezané, přece pospíchají se svými dary k jesličkám, protože *nalezli Mesiáše*. Pokud upřednostňujete muziku, pak se mnou jistě budete souhlasit, že ti pastuškové lidových a zlidovělých koled, pastorel a rybovek neprozpěvují o ničem jiném. Ano, to byly, to *jsou* naše Vánoce: *Nalezl jsem, našla jsem Mesiáše*. Je jím *Beránek Boží, který na sebe vzal hřích světa*. Hřích světa, tedy i *můj* hřích. Blahoslavení, kdo přijmou pozvání k večeři Beránkově. Amen.